

Život i stvaralaštvo Drage Gervaisa u hrvatsko-slovenskom kontekstu

Čudo djevice Ivane – Zgodba o Vodiški Johanci

VJEKOSLAVA JURDANA

*Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za odgojne i obrazovne znanosti,
Lokva 50, HR – 51415 Lovran, vjekoslava@hi.t-com.hr*

SCN VI/2 [2013], 37–52

Drago Gervais (1904–1957), pesnik, pisatelj, dramatik, esejist in zgodovinar, v svojih delih izpostavlja številne zapletene odnose, značilne za hrvaški, slovanski in srednjeevropski kontekst, iz katerega je izhajal in v katerem je živel ter ustvarjal. Namen prispevka je z rekonstrukcijo tega konteksta kot okvirja pesniške usode osvetliti predvsem hrvaško-slovenske in slovensko-hrvaške odnose. Analizirana je Gervaisova manj znana tragikomedija *Čudo djevice Ivane* (*Čudež device Ivane*), ki s svojimi besedilnimi in nebesedilnimi elementi priča o bogatih hrvaško-slovenskih odnosih v avtorjevem življenju in ustvarjanju.

Drago Gervais (1904–1957), a poet, prose writer, dramatist, essayist and historian, in his life and works focused on numerous complex relationships depicting the Croatian, Slavic and Central-European context in which he was brought up and in which he lived and worked. The scope of this paper is to shed light on these relationships, in particular on the Croatian-Slovenian relationships, by reconstructing the above-indicated context as a framework of a single poetic fate. Gervais' lesser-known tragicomedy *Čudo djevice Ivane* (*The Virgin Joanna's Miracle*) is analysed within this context as its textual and extra-textual elements witness the rich Croatian-Slovenian relationships in his life and work.

Ključne besede: Drago Gervais, hrvaško-slovenski kontekst, Ivanka Jerovšek, *Čudež device Ivane*

Key words: Drago Gervais, Croatian-Slovenian context, Ivanka Jerovšek, *The Virgin Joanna's Miracle*

Uvod

Drago Gervais (1904–1957), pjesnik, prozaik, dramatičar, esejist i povjesničar, svojim životom i svojim stvaralaštvom, ukazuje na mnoge složene relacije koje ocrtavaju slavenski i srednjoeuropski kontekst iz kojeg je ponikao, u kojem je živio i u kojem je stvarao. Nakana ovoga rada jest osvijetliti te odnose, napose u hrvatsko-slovenskim relacijama, re-konstruirajući upravo naznačeni kontekst kao okvir jedne pjesničke sudbine. Rođen noću, 18. travnja 1904. u Opatiji koja je tada etablirano ljetovalište Austro-Ugarske Monarhije, kršten kao Carolus Iulius Oscar Gervais, otpočeo je život na adresi Abbatia 227. Potekavši iz obitelji heterogenih korijena Gervais (1997) u svojoj *Tobože autobiografiji* kaže:

U meni bi, naravno trebalo da bude i francuske krvi, čak i heretičke, hugenotske, jer su ti moji pradjedovi došli u Gorski kotar prije Napoleona, ali ta je moja francuska krv, sasvim sigurno, već odavno izvjetrila. I, uostalom ne tiče me se. I onda, bolje je ne istraživati svoje porijeklo, jer vrag ga zna što bi još moglo ispasti.

Kada je buknuo Prvi svjetski rat, »brzo je zamračeno«, opisuje Gervais (1997), i već 1914.,

kuća se počela rasturavati. Jedna je tetka otišla s mužem i djecom u Češku, da se više nikad ne vrati, jedan je stric pošao u rat, a kasnije, poslije rata u drugo mjesto, i tetka za njim; starinsko je ognjište opustjelo.

Raspadom Austro-Ugarske Monarhije, a potom i Rapalskim ugovorom preko 600.000 Hrvata i Slovenaca predano je Italiji. Gervais (1950: 698) kaže:

Rapalski ugovor i aneksija Italiji potpuno mijenjaju sliku Istre. Iz Istre bježe ili prese-ljavaju u Jugoslaviju čitave obitelji, učitelji, profesori, činovnici, seljaci; Istra preko noći ostaje bez svojih intelektualaca.

I Gervaisovi odlazi iz sada talijanske Opatije i žive kao prognanici u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. 1925., Drago Gervais, kao student prava, počinje surađivati u slovensko-hrvatskom časopisu *Naš glas*,¹ te je, kako ističe Ante Rojnić (1959: 17), među važnijim i ujedno najmarljivijim hrvatskim suradnicima. Riječ je o suradnicima, uglavnom đacima i studentima iz Julijske Krajine – Istre, Trsta, Gorice i jednog dijela Kranjske. Dakle, uglavnom iz onih krajeva koji su Rapalskim ugovorom pripali Italiji. Ti mladi ljudi, zahvaćeni vrtlozima povijesti, izlaz iz situacije talijanske kolonizacije vidjeli su u jugoslavenskoj državi. Riječ je o slijeđenju one nacionalistički naglašene romantike jugoslavenske građanske ideologije, koja, javivši se 1917., vlada većim dijelom tiska, u kiparstvu, muzici, slikarstvu, a koja traje do tzv. Obznane 1920., od

¹ *Naš glas. Glasilo udruženja slovenskih srednješolcev v Italiji*. Trst. Izdaja Roman Pahor, 1925–1928. Već 1927. *Naš glas* nadilazi omladinske okvire i razvija se u književno-kulturnu reviju širega tipa. 1928. je zabranjen, baš kao i druge hrvatske i slovenske periodičke publikacije u fašističkoj Kraljevini Italiji, Kraljevskim dekretom br. 384. koji je imao snagu zakona (Višnjić-Karković 2009: 53).

kada se osjeća njena suvišna i dekadentna prisutnost (Vučetić 1960: 25–26). Tako članci, kao i fotografije, odnosno likovni prilozi u *Našem glasu* svjedoče o odjeku te već zakašnjele koncepcije jednog dijela poslijeratne omladine. Tekstovi hrvatskih suradnika pisani su latinicom, ali ekavicom, dakle onim jedinstvenim jugoslavenskim idiomom, odnosno pismom kojim su se u jednom dijelu svoga stvaralaštva služili i neki ugledni hrvatski pisci (Krlježa, Cesarec, A. B. Šimić). U likovnom smislu (list je bogat likovnim prilogima i fotografijama) riječ je, u duhu spomenutog jugoslavenskog romantizma, o snažnom utjecaju Ivana Meštrovića. Već se u najranijim tekstovima, koje mladi Gervais objavljuje u slovensko-hrvatskom časopisu *Naš glas*, otkriva njegova snažna intencija da se otkrije, izrazi, očituje, pa se u tim studentskim (mladenački često nesređenim) zapisima otkriva snažna ispovjedna osobna nota (Rojnić 1959: 19). U tekstu *O Slavenima*, Gervais (1926: 49) govori o specifičnoj slavenskoj »titanskoj melanholiji« koja je »melanholija prvog čoveka kad je sam i bespomoćan lutao prašumom«. ² I ove Gervaisove rečenice ukazuju na stanje autora iz kojeg slika ono što zapaža, a zapaža ono što osjeća. Naime, »pisati o melanholiji ima smisla, za one koje melanholija pustoši«, kaže Julia Kristeva (1988: 240). Štoviše, »samo ako onaj koji o njoj piše dolazi iz melanholije«. Gervais (1926: 49) ističe da je ta melanholija »eminentna slavenska baština«, koju »radjaju stepa i šume, samoća i osećaj, da si zapušten«, ali je ona i »naše privatno vlasništvo«.

Završivši u Zagrebu peti i šesti semestar, u listopadu 1926. preselio se u Ljubljanu gdje nastavlja studij, te i dalje surađuje u tršćanskom časopisu *Naš glas*, a 1927. pjesme objavljuje i u *Istarskoj riječi* u Trstu i u ljubljanskom časopisu *Vez*. ³ 1929. tiskana je njegova zbirka pjesama *Čakavski stihovi* koja je do danas doživjela nebrojena izdanja, a njome Gervais postaje antologijski čakavski pjesnik. Za vrijeme Drugog svjetskog rata odlazi u Beograd i ondje živi kao istarski emigrant, pritajeno, u teškim materijalnim i obiteljskim prilikama. Od 1. travnja 1945. radi u Institutu za proučavanje međunarodnih pitanja pri Ministarstvu inostranih poslova FNRJ u Beogradu i to u svojstvu člana suradnika pa tako surađuje u sastavljanju knjige *Oko Trsta*. 1947. Gervais se, nakon gotovo dvadesetogodišnjeg izgnanstva, vratio u zavičaj. U posljednjem desetljeću svoga života počinje stvarati svoj dramski ciklus. Napisao je devet dramskih djela i jedan operni libreto. Dramski tekstovi su mu rado i često izvođeni na pozornicama diljem ondašnje Jugoslavije. Tako je komediju *Radi se o stanu* u

² Spominjući Dostojevskog, Turgenjeva i Tolstoja (djela *Idiot* i *Dim*, *Braća Karamazovi*, *Rat i mir*), Gervais uz melanholiju govori i o pesimizmu Slavena, kao i patnji koja je najizrazitije ocrтана u Oblomskome, kaže Gervais.

³ U *Vezu*, Ljubljana, II/1927. br. 9, str. 68, objavljuje pjesmu *Obed*. O tom časopisu valja istaći sljedeće: 1926. pokrenuto je tiskanje hrvatskog ženskog lista, namijenjenog istarskim ženama. Donosio je razne upute za domaćinstvo i kućanstvo, ali i zabavno štivo i pjesme. Godine 1927. list je bio tako dobro uređen (urednik Ive Mihovilović) da su se prva tri broja morala nanovo tiskati. Nakon zabrane tiskan je prvo u Ljubljani, a zatim u Zagrebu. Početkom 1929. prestale su izlaziti u Kraljevini Italiji sve slovenske i hrvatske novine i časopisi pa se to dogodilo i *Istarskoj riječi* i *Vezu* (Višnjić-Karković 2009: 53).

sezoni 1951./52. Mestno gledališče u Ljubljani, u režiji Lojzeta Potokara, izvelo 30 puta, a izvodilo ju je i kazalište u Celju (Antić 1964: 134, Višnjić-Karković 2009: 111).⁴ 1952. Gervais se javlja svojom najboljom komedijom – *Karolina Riječka* čija je premijera izvedena istoga dana, 27. rujna u Rijeci i u Mestnom gledališću u Ljubljani gdje je s uspjehom izvedena 24 puta.

1954. postaje intendant riječkoga kazališta, a sve to crpi njegove snage. Prilikom sudjelovanja na proslavi 50-godišnjice ustanovljenja akademskog društva *Balkan* u Sežani, Drago Gervais je 1. srpnja tragično nastradao u padu s balkona te je preminuo na putu u ljubljansku bolnicu.⁵ Okolnosti toga događaja ni do danas nisu u potpunosti rasvijetljene,⁶ što ostavlja prostor za različita tumačenja.⁷ Iz Gervaisovih (posljednjih) pisama saznajemo da je pristao i na suradnju u realizaciji filma koji bi se djelomično snimao u Piranu, djelomično u Opatiji tijekom ljetnih mjeseci kobne 1957.⁸ U njima nije navedeno o kojem je filmu riječ, no 1961. Vladimir Pogačić snima *Karolinu* upravo u Piranu.

Gervaisova djela su prevedena na mađarski, njemački, slovenski i talijanski jezik te na esperanto, a u rukopisnoj ostavštini postoje pisma koja svjedoče o namjerama prevođenja i uprizorenja Gervaisovih djela na češkom,⁹ kao i o pri-

⁴ O ljubljanskoj predstavi članak: M. Tretja premiera v ljubljanskem Mestnem gledališču: Nekaj misli ob uprizoritvi Gervaisove komedije *Za stanovanje gre*, *Slovenski poročevalac*, XIII, 1952. (23. I.), br. 19.

⁵ U Ostavštini Marija Glogovića u Opatiji, u listu naslovljenom *Drago Gervais, Izvodi iz matičnih knjiga*, pod odjeljkom *Prijava o smrti* piše da je Drago Gervais umro u 12,00 sati na putu iz Sežane za Ljubljano. Zadobio je (presudnu) *fracturu basae cranie*, uslijed pada u Sežani s 8 metara visine.

⁶ Iz pisama Gervaisove prijateljice Lici Roland Gervaisovoj udovici Nadi saznajemo o događajima koji su prethodili tragičnoj smrti. Ona spominje pismo koje joj je Gervais u Njemačku pisao tijekom zime (Rolandova ističe kako je bio tada bolestan) i kaže da mu smrt nije više tako nepoznata. Pri njihovom posljednjem susretu u Kopru, u proljeće te godine, dok su sjedili na klupi, on je izrekao svoju slutnju kako osjeća da neće više dugo živjeti. Pismo Lici Roland, 5. IX. 1957. udovici Nadi (Jurdana 2009: 87–91).

⁷ Dr. Duško Wölfl, tvrdi (konzultirao je ljubljanskog liječnika dr. Janeza Rugelja) da je Gervais bio u stanju akutnog alkoholnog delirija. Gervais je u svojoj vili u Opatiji, zaklonjenoj visokim borovima i čempresima, kaže Wölfl, izašavši noću, najvjerojatnije zamijenio nizak balkon svoje vile s onim u Sežani (Jurdana 2009: 87). Uz to, kako pojašnjava akademik Petar Strčić, nakon Gervaisova pada i zadobivanja teških ozljeda, nastao je spor između hrvatskih i slovenskih nadležnih tijela o tome tko će platiti Gervaisov prijevoz iz Slovenije u Hrvatsku pa zbog te banalne birokratsko-novčane zavrzlake postoje različita tumačenja o mjestu Gervaisova preminuća. U cijeloj toj žalosnoj priči, složiti ćemo se s Petrom Strčićem, ostaje utjeha kako bi sam Gervais iz takve »građe« načinio sjajnu komediju (Strčić 2007: 12–13).

⁸ O tome saznajemo iz pisma koje je Gervais pisao izvjesnom Marijanu, 3. VI. 1957. Ondje govori o scenariju, predlaže neke izmjene, kao i izbor čakavštine, te ističe da do 15. srpnja nije slobodan zbog obveza u kazalištu. Stoga predlaže da isti Marijan dođe početkom srpnja u Opatiju, ili da on dođe u Ljubljano (Jurdana 2009: 98).

⁹ Riječ je o pismima koje je Gervaisu uputila Jasna Novaková (Jurdana 2009: 110).

jevodu na njemački jezik.¹⁰ Posebno valja istaći Gervaisove veze sa Slovenijom. Gervais je u Sloveniji studirao, a u Trstu je bio član Slovenskog akademskog društva *Balkan*.¹¹ Kobne 1957. u Sežani, Gervais je bio upravo na proslavi obljetnice toga društva.

U ostavštini smo pronašli niz pisama iz krugova slovenskih kulturnih radnika i književnika.¹² Svoje je prve pjesme Gervais objavio, podsjetimo, u slovenskim glasilima (*Naš glas* i *Vez*). Na slovenski je, primjerice, prevedena novela *Volovi dolaze*.¹³ Osim prevedenih i izvođenih *Karoline Riječke* i *Radi se o stanu* (*Karolina Reška* i *Za stanovanje gre*), na slovenskom je objavljena humoreska *Kuščar*.¹⁴ U kontekstu svoje stalne preokupacije historijom, Gervais se bavio i epizodama slovenske povijesti, napisavši niz članaka. U prvome, pod nazivom *Slovenska Koruška na braniku protiv germanizacije Slovenaca* ističe:

Ima mnogo sličnosti između povijesti Istre i povijesti Slovenske Koruške. Isto tako kao što je historijska uloga Istre bila u tome da bude na braniku protiv imperijalističkih i zavojevačkih težnji staroga Rima, Venecije i Italije, tako je i Slovenska Koruška stajala kroz vjekove na braniku protiv nadirućeg germanskog imperijalizma.¹⁵

Zatim je objavio i članak *Doprinos Slovenske Koruške kulturnom razvoju slovenskog naroda*¹⁶ te trilogiju završava još temeljitijim tekstom *Slovenska Koruška*, tiskanom u *Istarskom zborniku*.¹⁷ No, i u Rijeci Gervais ukazuje na slovensku nazočnost. Pa tako već 1948. piše o kulturnom doprinosu Slovenaca

¹⁰ Nikola Pribić iz Münchena, 5. III. 1957., u svom pismu moli Gervaisa da mu pošalje podatke za *Lexikon der Slaven* (dalje nečitko) u kojem je Pribić redaktor za srpske, hrvatske, slovenske i makedonske književnike i umjetnike. Pribić kaže: *Ukratko bih i Vas htio uvrstiti kao predstavnika regionalne čakavske književnosti pa Vas molim da mi čim prije pošaljete podatke* (Jurđana 2009: 111).

¹¹ O vezama Slovenaca i Gervaisa piše Mario Glogović (1987: 87–92). Tako navodi izvještaj Zavoda za socijalno osiguranje u Rijeci od 5. travnja 1956., u kojem Gervais izjavljuje da je bio tajnikom Akademskog društva Istra, član Dijaške Matice (osnovana pri Društvu »Balkan« 6. siječnja 1923. sa svrhom da se novčano potpomažu slovenski i hrvatski đaci i studenti, a koju je tršćanski prefekt raspustio već 1927.) te član Dijaške zveze u Trstu.

¹² Gervaisu pišu Izidor Cankar (1947. i 1955.), France Bevk (1948.), a tu su i pisma iz Mestnega gledališča ljubljanskega (1952.), drugo s potpisom Dušana Moraveca (Jurđana 2009: 111–112, Glogović 1987: 89–92).

¹³ Pod naslovom *Voli prihajajo*, objavljena je u *Borec*, II/1950, br. 3, str. 66–68, a tiskana je i u kalendaru OF STT-a za 1951. godinu (*Koledar osvobodilne fronte slovenskega naroda za Tržaško ozemlje*, Trst 1950., prijevod A. Budal).

¹⁴ Prevela A. O. Ratej. Humoreska govori o muško-ženskim odnosima, događa se u suvremeno doba. Započinje ovom rečenicom: »Ni kaj reči, ljubim ženske. I svojo i tuje. Takšna je moja narava, kaj ji moreš. Ali glejte, nimam sreče, vse se mi nekako skvari«. Zapravo je riječ o prijevodu Gervaisove humoreske *Gušter* (Jurđana 2009: 112).

¹⁵ *Riječki list*, I/1947, br. 244, 14. XII, 1947, str. 3.

¹⁶ *Riječki list*, II/1948, br. 25 (282), 30. I. 1948, str. 4.

¹⁷ *Istarski zbornik*, urednici Tone Peruško i Vlado Olujčić, Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb, I/1949, 79–83. Uz navedeni tekst uvršten je i Gervaisov članak *Borba za oslobođenje Istre. Od Rapalla do 1941. godine*.

u Rijeci.¹⁸ Zatim, 1952. piše prikaz knjige o slovensko-hrvatskim odnosima u kontekstu talijanske prevlasti.¹⁹ 1953. prevodi sa slovenskoga tekst *Društvo sv. Mohora za Istru prema spisima goričke prefektуре*.²⁰

No, u ovome radu usredotočit ćemo se na Gervaisov manje poznat dramski tekst *Čudo djevice Ivane* koji itekako ukazuje na prisutnost hrvatsko-slovenskog konteksta u njegovu životu i stvaralaštvu.

Čudo djevice Ivane

Prema klasifikaciji Nedjeljka Fabrija (1963: 15–16) dramski opus Drage Gervaisa podijeljen je u tri kruga,²¹ a dramski tekst *Čudo djevice Ivane* završna je komedija drugoga kruga i ujedno posljednje djelo koje je za života Gervais javno publicirao,²² iako nije nikada izvedeno na pozornici. Riječ je o zanemarenu tekstu u hrvatskoj književnosti i teatrologiji, kao i njezinom širem južnoslavenskom kontekstu, a koji, posebice kao preteča, odnosno suvremenik antologijske *Glorije* Ranka Marinkovića, zaslužuje pozornost.

Ta Gervaisova drama polazi od događaja koji su se zbivali u povijesti grada Rijeke o čemu nas autor obavještava u uvodnom tekstu. Pri tom se snažno oslanja na feljton koji je u nastavcima pisao Nikola Smolčić u *Riječkom listu* od 18. rujna do 21. rujna 1952. pod naslovom *Kako se prije četrdeset godina pojavila u Rijeci sveta Johanca*. Smolčić pak piše svoj podlistak na temelju opširna prikaza koji je 1920. jedan riječki kapucin, skinuvši fratarsku halju, napisao pod imenom T. Dravski. Taj prikaz izlazio je u nastavcima u tadašnjim zagrebačkim *Novostima*. Gervais (1954: 125), obilno crpeći iz tog Smolčićeva podliska, odnosno navodeći T. Dravskoga, govori o Ivanki Jeroušek, odnosno »svetoj Johanci«, njezinom »krvavom znojenju« i ulozi kapucina u tome slučaju. No, taj kontekst valja podrobnije rasvijetliti. Ivanka Jerovšek rođena je u Repnju (Kamnik) 1887. godine. Došavši u Rijeku zaposlila se 1906. kod benediktinki u vili Poglajen, podopćina Pehlin. Navodno je prvi put osjetila muku i imala curenje krvi na prvi petak u Korizmi 1911. Na glas o tome Biskupski ordinarijat u Senju imenovao je komisiju koja je trebala ispitati značenje tih pojava. Spomenuta komisija je doista ustanovila da se u Ivanke pojavljuje krv

¹⁸ D. Gervais: Kritički osvrt na organizaciju slovenske književne večeri u Rijeci, *Riječki list*, II, 1948. (18. II.), br. 41, (326), str. 3.

¹⁹ DG: Rapotec, dr. Vinko: Praksa Italije s Slovenci in Hrvati 1918–1940., *Riječka revija*, 1952., br. 3, str. 185–186.

²⁰ Lavo Čermelj: Društvo sv. Mohora za Istru prema spisima goričke prefektуре. Sa slovenskog D.(rago) G.(ervais), *Riječka revija*, III, 1954., br. 1–2, str. 11–15.

²¹ Prvi krug (1949. – 1951.) obuhvaća drame *Reakcionari*, *Brod je otplovio* i *Radi se o stanu*. U drugom krugu (1952.–1954.) su *Karolina Riječka*, *Duhi* i *Čudo djevice Ivane* te operni libreto *Kastavski kapitan*. U završnome krugu (1955.–1957.) su *Palmin List*, *Ujak iz Amerike* i izgubljeni dramski tekst *Revizor*, odnosno *Lažni ili pravi načelnik*.

²² Komedija je objavljena u *Riječkoj reviji*, i to u dva navrata: 3–4, 1954., str. 123–144. i 1, 1955., str. 15.–21.

te zaključuje: »imajući u vidu da je radina i marljiva, skromna i ponizna, treba joj vjerovati« (Bogović 1997: 29). Stipan Trogrlić (2005: 137) pojašnjava kako je ta komisija bila površna. Štoviše, kasnije se otkrilo da je Ivanka kroz gumene cijevi pumpala teleću krv. Iako je sam kapucinski provincijal Bernardin Škrivanić otkrio o čemu se radi i o svemu obavijestio javnost, ističe Trogrlić, Franu Supilu, predvodniku liberalnog tabora cijeli je slučaj dobro došao da napadne kapucine, Crkvu, vjeru, jednom riječju »klerikalni tabor u Rijeci« (Bogović 1997: 29–30). Govoreći o tim događajima, Igor Žic pojašnjava kako se zapravo početkom 20. stoljeća na području Rijeke zbiva trajni sukob ili niz sukoba između katolika i liberala. U jeku tih sukoba, u kojem se ističu napisi u Supilovu *Riječkom Novom listu*, i u Škrivanićevim *Riječkim novinama* koje počinju izlaziti 1912., počelo se pričati o čudnim pojavama vezanim uz Ivanku Jeroušek. No, finalni čin ove stvarne tragikomedije dogodio se 6. prosinca 1912. na »*blagdan bezgriješnog začeca*«, kako navodi Gervais/Dravski (1954: 126), kada je na Trsatu prikazivana predstava od strane »*kćeri Marijinih*« i u njoj je Ivanka predstavljala samu »*majku božju*«. Jer, ističe Smolčić (20. IX. 1952: 3), »*to je trebalo biti apoteoza čudotvorne svete Johance*«. I upravo kad je došla na pozornicu, došlo je do požara. Smolčić kaže da su se svi prestrašili, »*no ozbiljnije vatre nije bilo, samo su se upalila neka bijela vela 'Kćeri Marijinih'*«. No, to je poslužilo svima da se Ivanka proglasi nedostojnom svoje uloge, odnosno da se osudi i protjera. Ivanka je u svom rodnom mjestu nastavila sa 'znojenjem', ali je otkriven njezin trik s telećom krv. U procesu, u kome su bili saslušani i riječki kapucini, Ivanka je preuzela svu krivnju i rekla da kapucini nisu znali za njezinu prijevaru. Nakon dvogodišnjeg zatvora, Ivanka odlazi u Varaždin, i tamo se upoznaje s nekim paterom Ferdinandom. Smolčić kaže: »*Kad je izašla iz zatvora potražila je svog bivšeg riječkog kapucinskog ispovjednika Ferdinanda*« (Smolčić 21. IX. 1952: 3). No, Ferdinand je premješten u Rijeku, a potom traži dopuštenje za izlazak iz samostana jer je »*svetica u blagoslovljenom stanju, i to po nadahnuću duha svetoga, a on nevrijedni sluga božji, odabran je od boga, da bude hranitelj i odgojitelj ovog čeda što će se vrhunaravnim načinom začeti*«. Međutim, završava Gervais, »*kapucinima je ipak uspjelo da ovog modernog Josipa odvoje od Ivanke, koja je i dalje varala svijet sve dok nije umrla u ljubljanskoj bolnici*« (Gervais 1954: 126).²³ Gervais završava svoj uvodni tekst znakovitom napomenom: »*Kronika T. Dravskog puna je priča o ljubavnim aferama otaca kapucina, pa čak i provincijala Škrivanića, starca od šestdeset godina, pa je ono što je autor u tom pogledu 'iskombinirao' u svojoj komediji vrlo blago prema toj kapucinskoj crkvi*«. Autor je očito bio vođen intencijom da prokaže »*promućurnost crkve*«, odnosno, čitava komedija trebala

²³ Prema T. Dravskom N. Smolčić navodi kako Ivanka izašavši iz zatvora (također je riječ o dvogodišnjem razdoblju) odlazi u Varaždin da potraži fratra Ferdinanda, poznanika iz riječkih dana. Ovaj želi napustiti red, ali ga provincijal Odorik prebacuje u Rijeku. »Svetica« ga i tu nalazi i fratar Ferdinand objavljuje provincijalu Bernardinu svetičino blagoslovljeno stanje. Riječka policija tjera »sveticu« iz Rijeke, i ona uskoro umire u Ljubljani, dok se fratar Ferdinand vraća i konačno smiruje u samostanu.

je biti »satira na crkvu«. Tom naumu pogodovao je i povijesni materijal za koji Nedjeljko Fabrio (1963: 125) ističe kako je Gervaisu »bio pružio nezamjenjivu priliku da iskaže sve svoje prirodene, angažirane, antiklerikalne, nacionalne i slobodarske porive«, no »Gervais to nije znao iskoristiti«. Jer, pojašnjava Fabrio (1963: 129), »dalekozor je brzo spušten i plovidba skrenuta u mnogo mirnije i bezazlenije vode. Bačeni izazov povučen je«. Ipak, Gervaisova dramska re-interpretacija zaslužuje znanstvenu obradu, kao i povijesni događaji i povijesna osoba koji su njezinim kontekstom. Sve do danas ne jenjava zanimanje za nju i događaje koje je prouzročila.²⁴ Naime, Ivanka je, nakon Rijeke, 1913. izazvala u Sloveniji skandal stoljeća. Kao Vodiška Johanca prouzrokovala je tzv. vodišku aferu.²⁵ No, ti su događaji povezani s Ivankinim boravkom i postupcima u

²⁴ Uz knjigu *Vodiška »svetnica« po resničnim virih sestavlja Kajtimar: Roman*, 1–2. Ljubljana: Dan, 1913, u novije su vrijeme napisane mnoge knjige i članci o toj temi. Sociolog Franz Stanonik napisao je 1998. knjigu *Afera »Vodiška Johanca« v družbeno-političnem življenju na Slovenskem v času pred prvo svetovno vojno*. Damir Globočnik: *Vodiški čudeži. Zgodba o Vodiški Johanci*, 1999. Autor ondje (1999: 131) navodi ove podatke: *Zgodbo o Johanci so obnovili Janez Zrnec v podlistku »Nesojena svetnica Johanca Vodiška«, ki je leta 1992 izhajal v Slovenskih novicah, Mihael Glavan v spremnem besedilu »Vodiški čudeži – slovenski cerkveni in politični škandal« k faksimilnem ponatisu brošure »Johanca' ali vodiški čudeži« (1995) ter Janez Kajzer v drugi dopolnjeni izdaji svoje knjige »S tramovi podprto mesto«, ki je prav tako izšla leta 1995. Dobrodošel pripomoček za rekonstrukcijo vodiškega škandala so zlasti številni časopisni članki, čeprav so ti pisali o aferi protislovno in kar se da neobjektivno ter v njih pogosto naletimo na sistematično razširjanje nesmiselnih laži in podtikanj. Srečno naključje je botrovalo dejstvu, da je leta 1913 v Sloveniji izhajalo več dnevnikov, ki so bralce redno obveščali o najnovjših dogodkih v Vodica: liberalna Slovenski narod (1868–1945) in Dan (1912–1914), socialdemokratska Zarja (1911–1914) in katoliški Slovenec (1873–1945). Zadeva se je veči del odvijala na Gorenjskem (Vodice so takrat sodile pod okrajno glavarstvo Kamnik), zato velja prisluhniti tudi kranjskima časnikoma, liberalni Savi (1913–1917) in nekdanjemu liberalnemu, od nedavnega pa katoliškemu Gorenjcu (1900–1916; 1934–1941). Zapise o Johanci najdemo tudi na drugih mestih, na primer v spominskih dnevnikih, saj se je uspela vriniti v vse pore javnega življenja.*

Također, Barbara Pance, Vodiška Johanca, dekle iz mesa in krvi, *Slovenske novice* 30. 4. 2011., 10–11. A tu je i dokumentarni film Špele Kuclar *Čudežna Johanca* iz 2008.

²⁵ *Ivana (Ivanka) Jerovšek, znana pod imenom Vodiška Johanca, slovenska prevarantka, rojena 4. decembra 1885 v Repnjah. Rodila se je v revno družino in že zgodaj osirotela, saj ji je najprej umrl oče, pri 18 letih pa še mati. Po smrti matere je zanjo in za njene tri sestre ter brata poskrbel vaški župnik Simon Žužek, ki je Johanco leta 1905 poslao v benediktinski samostan na Reko, kjer ji je preskrbel službo dekle. Leta 1913 je Johanca v Vodica poskrbela za veliko senzacijo, saj naj bi videla kip, ki toči krvave solze. Tudi ona si je po telesu napeljala tanke cevi tako, da naj bi zgledalo kot, da ima Kristusove rane. Toda ona je imela telečjo kri, ki ji jo je dajao vaški mesar Ivan Košir. Tja so trumoma drli verniki, 12. septembra istega leta pa je časopis Slovenski narod razkril njeno prevaro, zaradi česar je bila deležna zasmehovanja. Še danes je izraz vodiška Johanca izraz za prevaranta.* Vodiška Johanca, http://pgd.repnje.si/?page_id=398, posjećeno 16. 5. 2103.

Rijeci.²⁶ Tako Damir Globočnik (1999: 18) pojašnjava kako su nakon procesije na Trsatu riječki kapucini Ivanku, nezadovoljni njezinim ponašanjem, otpravili iz samostana, a ona »se je spoprijateljila s pobožnim reškim pekom slovenskega rodu Možetom, sosedom frančiškanov na Trsatu, pri katerem je prav tako uprizorila krvavenje«. Vijest o Ivankinom krvarenju dospjela je »do ljubljanskega škofa Antona Bonaventure Jegliča (1850–1937)« koji je odlučio »da jo pošlje v domače Vodice, da se ne bode v svojem 'trpljenju' po tujih hišah klatila«.²⁷

Globočnik zaključuje (1999: 19): »Kakršne koli so bile okoliščine Johančinega odhoda z Reke, pred Božičem 1912 je, po eni interpretaciji, v spremstvu Jegličeve nečakinje, po drugi pa v spremstvu Možeta, prispela v vodiško župnišče in s seboj prinesla veliko nesrečo in nič manjšo sramoto za slovenski katoliški svet.« Ivanka, »v želji, da bo župnik priporočil benediktinkam, naj jo sprejmejo v svoj red, se je naposled znova podala na staro pot. Novica o 'čudežih' v vodiškem župnišču se je hitro razširila. Johančine predstave so začele privabljati vedno večje množice vernikov in radovednežev. Vsi so prihajali gledat 'svetnico', ki je krvavela, kot je krvavel Kristus na križu.« Crkveno vodstvo je odlučilo pričekati da se stvar u tišini smiri i zanimanje za »čudesu« splasne, no liberalni *Slovenski narod* je razotkrio cijeli slučaj. Štoviše, pojašnjava Globočnik (1999: 30):

Johančina sleparija je bila dokončno razkrinkana po zaslugi salezijanca z Rakovnika, doktorja teologije, nabožnega pisca in leksikografa Josipa Valjavca (1879–1959). Med Johančinimi nogami je opazil precej veliko tamno steklenico iz gume, polno krvi, iz katere so bile napeljane cevke (»žile iz kavčuka«) na mesta domnevne krvavitve.

Johanca je uhapšena, suđeno joj je, i osuđena je na deset mjeseci zatvora. Nakon toga radila je na raznim gospodarstvima, a 1918. pokušala je opet sa svojim »čudima« pa je kažnjena s dva mjeseca zatvora. Na koncu, našla je posao u Ljubljani. 1919. pri pospremanju sijena, hrđavim vilama se ozlijedila i umrla od tetanusa u teškim bolovima. Johancin tragičan kraj života ovako prikazuje Janez Zrnec:

Zadnji zapis o njenem življenju najdemo v bolniški knjigi, ki jo hrani Državni arhiv Slovenije. Tam razberemo, da je bila 21. septembra sprejeta in vpisana pod zaporedno številko 9417. Na kmetiji, kjer je delala, se je namreč zbodla z vilami, v bolnišnico pa so jo pripeljali vso oteklo, z visoko vroćino in v omedlevici. Zdravnik, ki jo je sprejel, je ob diagnozi tetanus traumaticus lahko zapisal le še 'prepozno'. Umrla je naslednji dan, 22. septembra 1919. Pripisano je še, da je bila poljska dninarica, samskega stanu in katoliške vere, z nestalnim bivališćem. Stroškov bolnišnice, ki so znašali 18 kron, ni poravnal nihće, saj svojcev ni bilo ././ (Zrnec 1995/73, prema Globočnik 1999: 103)

²⁶ Liberalne tiskovine *Sava* i *Slovenski narod* su upravo iz *Riećkog Novog Lista* preuzele podrobne opise Johanćinih ćudesa u Rijeci.

²⁷ U kurzivu citirane rećenice iz ćlanka *Vodiška svetnica 'sveta Johanca' pred sodišćem, Slovenski narod*, 1914/3.

U tom kontekstu, u drami *Čudo djevice Ivane*, Gervais se zapravo usredotočuje na pojedinca, na njegovu priču naspram kolektivnih prizora velike povijesti. Štoviše, Gervais se i ovdje fokusira na ŽENSKI LIK, u ovom slučaju Johancu koju je htio prikazati kao »naivno žensko čeljade od osamnaest godina, ne sasvim normalno (halucinacije) čiju je abnormalnost vjera potencirala. **Ona je igračka u rukama fratara i od dobrog djevojčeta treba da postane umišljena, pokvarena, raskalašena žena, odana alkoholu i svim porocima**« (Fabrio 1963: 119). Istaknuta rečenica predstavlja polazište ovome čitanju Gervaisova dramskog teksta. Naime, ona je temelj na kojem Gervais gradi još jednu dramsku kontra-biografiju, ispisujući tekst bogat feminističkim, kontrakulturnim implikacijama u kojem re-konstruira metateatralnu metaforiku ženskog tijela.

Taj podrivački impuls artikuliran je dramskom formom, rastrganom između djela s burlesknim nanosima, mirakula i privatne drame s tragičnim akcentima (Fabrio 1963: 120). Štoviše, ističe Marin Franičević (1973: 327), ovaj dramski tekst krećući se između humornog i burlesknog, između mirakulskog i svakodnevnog, komedijskog i tragičkog, prije svega je trebao biti satira na praznovjerje puka i gramzivost nekih crkvenih redova. No, Gervais kao da iznevjerava i sebe i zadane smjernice žanra, pa tijekom odvijanja dramske radnje dolazi do naglih i nepredvidljivih promjena u perspektivama na kojima se gradi pojedini lik, što se osobito odnosi na protagonistkinju – Ivanu. Tek u trećem činu Ivana otkriva svoju drugost te ne pristaje biti »ČUDO« u rukama falogocentrične klerikalne ideologije pri čemu biva proglašena ČUDOVIŠTEM:

Onda ćemo obojica imati posla s policijom. (Šimun se ukočio od zaprepaštenja). Da, oboje, oče Šimune! (opet natočila rakiju, polagano pijucka) Ili zar niste vi prvi došli k meni, oče Šimune? Zar niste možda vi bili onaj koji je došao neukoj kravarici i učio je kako će varati neuki svijet? Zar niste vi, oče Šimune, bili onaj koju je neukoj kravarici govorio o nevinosti duše, a oduzeo joj nevinost... Što mislite, oče Šimune, što bi rekla policija na sve to?

Šimun, posve nespreman na ove Ivanine riječi, kaže: »*Ti si...ti si...pravo čudovište!*« (Gervais 1955: 15, istakla V. J.). Problematizirajući granicu između čuda – čudovišta, Gervais problematizira tijelo kao sredstvo i žrtvu ideološke manipulacije. Otkrivajući da je riječ o proračunatom manevru, kako bi se zaradio novac i zadobila moć u lokalnoj sredini, Gervais prikazuje (žensko) tijelo, prožeto odnosima moći i dominacije. Radi se o podčinjavanju koje, kao što ističe Michel Foucault (1994: 25), proračunato, organizirano, tehnički promišljeno, može biti prepredeno, ne posezati ni za oružjem ni za zastrašivanjem, a da ipak ostane u okviru fizičkoga.

Dok se Lojza križa, Ivana ide još dalje u svom osvješćenju: »*Ne, oče Šimune, ja nisam nikakvo čudovište, ja sam samo jedna prevarena žena*«. Tim snažnim iskazom Ivana iskazuje svoju osamljenu i zarobljeničku poziciju žene u mreži društveno hijerarhiziranih i kompetitivnih muških odnosa. I Ferdinand, u skladu sa svojom heretikom ljubavi, kaže »*mirno i odlučno*«: »*A ja oče gvardijane, bez ideala i bez vjere ne mogu živjeti i zato ću ih potražiti na drugom mjestu*« (Gervais 1955: 20). Ivana je odmah shvatila, primijetivši Ferdinanda,

o čemu se radi, te ga zove, ali on je već nestao iz zidina samostana. »Najzad je zgrabila veo zajedno s mirtom, istrгла ga s glave, te njega i molitvenik koji je držala u rukama tresnula u glavu ocu Luki, a zatim istrčala iz parlatorija vičući neprestano, i onda kad je već ne vidi: *Ferdinande, Ferdinande!*«. Luka je potrčao za Ivanom, za njim i Šimun. Agneza kaže na kraju Bonifaciju: »*Eto patre, to je čudo... ljubav!*« (Gervais 1955: 21). Posljednja riječ u dramskom tekstu – LJUBAV ukazuje na to da je ljubavni jezik, kao i poetski, subverzivan po sistem, po jezik i simbolički poredak (Kristeva 1989: 23). Iako tekst djeluje nezavršeno, upravo zato što je posljednja riječ – ljubav, može se zaključiti da je to zapravo sretan završetak, da Ivana i Ferdinand zapravo pobjeđuju. Iz Gervaisovih nacрта za ovaj dramski tekst može se vidjeti da je predvidio drukčiji finale: Ferdinand (u nacrtu Ivan) neće se oženiti Ivanom. Izjavljuje kako Johanca njega nije dostojna, a na to Johanca ispija naglo čašu rakije i histerično se smije, dok zastor ne zamrači scenu.²⁸ Štoviše, Gervaisova Ivana razlikuje se od stvarne Ivanke koja je bila, prema Smolčiću, »*sasvim obična, već prilično ocvala djevojka s nekim dosta tupim izražajem lica, bez ikakve djevojačke ljepote, čara i privlačnosti*« (Smolčić 19. IX. 1952: 3) te je ona u Gervaisa »*vrlo lijepa crnaka*« (Gervais 1954: 125). To se poklapa s podatcima iz knjige Damira Globočnika (1999: 32) koji ističe kako: »*na fotografijah je Johanca videti mnogo zrelejša in starejša od 27 let, kolikor jih je imela leta 1913.*«. Sodobniki so jo opisovali kot lepo žensko, »*ne prav veliko, vendar prijetno, lepega obraza*«. ²⁹

Zaključak

Gervais u svom dramskom tekstu *Čudo djevice Ivane*, kao i nešto kasniji Ranko Marinković u svojoj *Gloriji*, govori o ženskom tijelu koje razapinju muškarci, dakle govori o posjedništvu, seksualnom nadzoru i političkoj moći nad uporabom toga tijela kako bi se zadobila/zadržala (ideološka) moć u društvenoj hijerarhiji.

Književnost ovdje otvara složeno polje odnosa različitih prikaza konkretnih događaja i konkretne povijesne osobe. Većina tih prikaza određena je odnosima moći koji uvjetuju perspektivu iz koje prikazuju zbiljski događaj i zbiljsku osobu. Svojim pak književnim dramskim ispisom Gervais izvršava prelaženje dihotomijskih kategorija Čistoga i Nečistoga, Zabrane i Grijeha, Morala i Nemoralnosti te preispituje *borderline* tijela kao zazornoga. On propituje hijerarhije moći unutar religijskih i društvenih institucija kao i njihove konstrukcije uključenja i isključenja pojedinca. Pobunjenički (heretički) ton prisutan u ovom dramskom tekstu, nastoji preformulirati ljubav, a riječ je o

²⁸ Gervaisova ostavština u Muzeju grada Rijeke.

²⁹ Globočnik citira: »*Tako jo je Janezu Zrncu opisala Marija Kranjc, ki je Johanco videla igrati v neki igri v Vodica*h« (po Janez Zrnc, V Vodica h jo še pomnijo / Nesojena svetnica Johanca Vodiška, *Slovenske novice*, 1992/285).

rezultatu krize religije upravo na ključnome mjestu njezina zdanja – poimanju ljubavi. Žena je i ovom Gervaisovu dramskome tekstu, u odnosu na svoj društveni i politički položaj vječni disident, prognanik u odnosu na moć. Štoviše, Gervais ide i korak dalje pa žena kao prokazateljica te moći, ovdje postaje nadnaravna, demonska, vještica – čudovišna. Tu dimenziju svoga ispisa Gervais najavljuje već i samome naslovu: *Čudo djevice Ivane*, ukazujući na književnu re-interpretaciju i dekonstrukciju povijesnih događaja u kojoj usredištuje kao glavni lik ženu, žigosanu da je lažljivica, nemoralna i nenormalna. Upravo tim fokusiranjem, Gervais, već ranih pedesetih godina 20. stoljeća, uvriježene predodžbe i značenja stavlja u nove i ironične kontekste, čime itekako otvara vrata postmodernoj kolaboracijskoj kritici.

LITERATURA

Mile BOGOVIĆ, 1997: Crkvena povijest Rijeke od 1889.–1924. – Slučaj Ivanke Jerovšek – »sv. Johance«. *Bernard Škrivanić i njegovo vrijeme. Zbornik radova*. Ur. Darko Deković. Rijeka: Matica hrvatska – Ogranak Rijeka. 29–31.

Nedjeljko FABRIO, 1963/2007: *Odora Talije. Teatar Draga Gervaisa. Književno-kazališni razgovori, materijali i kontroverzije*. Rijeka: Matica hrvatska, Pododbor u Rijeci/Adamić.

Michel FOUCAULT, 1994: *Nadzor i kazna*. Zagreb: Informator, Fakultet političkih znanosti.

Marin FRANIČEVIĆ, 1973: Drago Gervais. *Pavić, Balota, Ljubić, Gervais. Izabrana djela, Pet stoljeća hrvatske književnosti*, knjiga 105. Zagreb: Zora – Matica hrvatska, 315–329.

Drago GERVAIS, 1926: O Slavenima. *Naš glas* II/3–4, 46–49.

– –, 1950: S Viktorom Carom Eminom. *Hrvatsko kolo* 4, 697–700.

– –, 1954/1955: Čudo djevice Ivane. *Riječka revija* 3–4, 123–144 i 1, 15–21.

– –, 1964: *Čakavski stihovi*. Rijeka: Matica hrvatska, Pododbor u Rijeci.

– –, 1997: Tobože autobiografija, u programskoj knjižici *Duhi, kumedija va tri čini od Dragota Gervaisa, premijera 18. travnja 1997*. Rijeka: Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka, nije paginirano.

Damir GLOBOČNIK, 1999: *Vodiški čudeži. Zgodba o Vodiški Johanci*. Radovljica: samozaložba.

Mario GLOGOVIĆ, 1987: Drago Gervais i Slovenci, Prilozi za biografiju. *Gervais kot čovek. Građa s okruglog stola održanog u Opatiji 23. svibnja 1987*. Ur. Mario Glogović. Opatija: Općinska konferencija Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske Opatija. 87–92.

Horst HASELSTEINER, 1997: *Ogledi o modernizaciji u Srednjoj Europi*. Zagreb: Naprijed.

Vjekoslava JURDANA, 2009: *Povijest kao sudbina – život i stvaralaštvo Drage Gervaisa*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

Julia KRISTEVA, 1988: Ponori duše. Razgovarala Dominique A. Grisoni. *Quorum* 4, 240–244.

—, 1989: *Moći užasa: ogledi o zazornosti*. Zagreb: Naprijed.

Amir MUŽUR, 1997: *Opatijska Zora, Priča o jednom simbolu*. Opatija: Grad Opatija, Katedra Čakavskog sabora Opatija.

Ante ROJNIĆ, 1959: Mladi Gervais. Tragom manje poznatih radova budućeg pjesnika i komediografa, (Nekoliko stranica iz života jedne naše predratne generacije). *Riječka revija* VIII/1, 17–25.

Nikola SMOLČIĆ, 1952: Kako se prije četrdeset godina pojavila u Rijeci sveta Johanca. *Riječki list*, od 18. rujna do 21. rujna 1952., 3.

Petar STRČIĆ, 2007: Politička komponenta u djelu Drage Gervaisa. *Drago Gervais: Zbornik radova u povodu stote obljetnice rođenja (1904.–2004.) i pedesete obljetnice smrti (1957.–2007.)*. Ur. urednice Ines Srdoč-Konestra i Marija Trinajstić. Opatija-Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Opatija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. 11–33.

Stipan TROGRLIĆ, 2005: Sukobi hrvatskoga katoličkoga pokreta i liberalizma u Rijeci i Sušaku na početku 20. stoljeća. *Stoljetnica života i rada Milosrdnih sestara Svetoga Križa na Sušaku*. Ur. Estera Radičević, Emanuel Hoško. Đakovo: Samostan Milosrdnih sestara sv. Križa, Rijeka: Adamić. 125–139.

Višnja VIŠNJIĆ-KARKOVIĆ, 2009: *Biibliografija Drage Gervaisa*. Rijeka: Povijesno društvo Rijeka.

Vodiška Johanca. <http://pgd.repnje.si/?page_id=398, posjećeno 16. 5. 2103>.

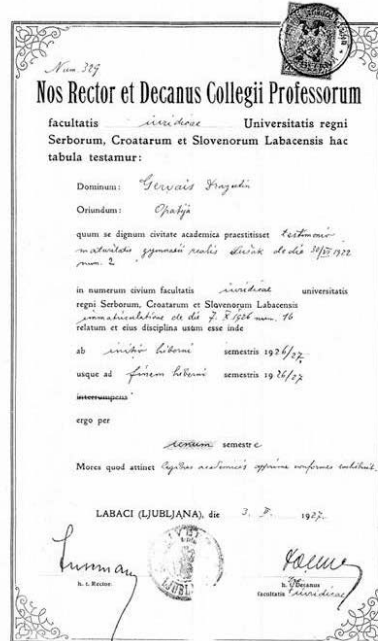
Šime VUČETIĆ, 1960: *Hrvatska književnost 1914–1941*. Zagreb: Lykos.

Igor ŽIC, 1998: *Kratka povijest grada Rijeke*. Rijeka: Adamić.

PRILOZI



Dio Gervaisova teksta O Slavenima, Naš glas II/3-4 (1926.), 46.



Dokument o Gervaisovoj realizaciji dijela pravnog studija u Ljubljani (3. II. 1927.).



Dopisnica s proslave u Sežani, upućena Viktoru Caru Eminu. Među potpisanimi je i Drago Gervais. To je njegov posljednji zapis (1957).



Poledina dopisnice iz Sežane.



Posljednja fotografija Drage Gervaisa, proslava u Sežani (1957).

Tragje i na kraju Bernardin.
 Čudo treba puzeti u deset sati i Simon ustrojio Jahanca, ostajio A. i Frajgo,
 dolani priroca i protestiv, Jahanca joj li dno uznapisao - svijet priča
 za nju i Simona, Frajgo, i za nju i Simona, ostajio, doluci, i odgovor i
 između njega i Frajgo a čudovima, sa nijemu razgovora dolazi dno
 gi' pater Ignacijje. Toma i Klegajinik ... mardo. Simon dolazi je
 vi da je počeo. Odluca sui osim Tome i Ignacijja, kraj čina.
 Čudo, čudo, svetos se ... - jednu glupi' fratar.
 Ignacijje nosi svjedoka u manastir. Tomina ljubav sa Jahanca i razgo-
 vor i razgovor s Ignacijjom o vjeri, čudo i čudo fratar.

JAHANCA

*rabula: treba da se uobribe di' di' histarije u su Jahanca, naročite izjavnih dolo-
 lja koje je čiao izjavljavati i koje upućuju i podostavuju su razgovoru glu-
 post i vjerno, a pravosudnost crkve; njen uopće -li, ali kumelije treba da
 bude svetos na crkve.*

*svama Jahanca se mora prikazati kao najino čensto čefede od 13 godina,
 na sasvim normalno (italijanci) čiji umnostnost je upre potenciraku. Onu
 je igračka u rukama fratara i od dobrog efektiviteta treba da postane člo,
 umišljena, patvorena, narkotizirana čeno, odano alkoholu i svim parafinaz.*

*samostan franjevacu, a mače i kapucina gradi crkvu. Nedostaje im nava-
 ca, a i sami teško čuju, treba stakle mesta učiti, pravoci jedan odličiji i
 evar priboda. Odličuju se sa čudo, ideja je to fra Tome (dno je kapucin
 do li fra ili pater), koji u obupo samostanske bratije pretlanija ecclesiu
 militans.*

*(Toma): sut, em, izjedini od vrinjeje na sve ono što je crkva protimik. Na ko-
 kojije (fermanacem u činu, odličjan kaatolat a.2 biskupa kod obate vrinjeje.*

Nacrt (dio) za dramski tekst Čudo djevice Ivane (prijepis).

ŽIVLJENJE IN USTVARJALNOST DRAGA GERVAISA V HRVAŠKO-SLOVENSKEM KONTEKSTU. ČUDEŽ DEVICE IVANE – ZGODBA O VODIŠKI JOHANCI

Življenjska in pisateljska usoda Draga Gervaisa (1904–1957) je tesno povezana s slovenskim geografskim in kulturnim prostorom – študiral je v Ljubljani, bil je član hrvaško-slovenskih dijaških in študentskih društev, prve pesmi in dela pa je objavljaval v slovenskih časopisih. Tudi kasneje, ko je že bil priznani avtor, izvrsten gledališki strokovnjak in pisec dram, je negoval številne zasebne in poslovne odnose s slovenskimi književniki in kulturnimi delavci, o čemer priča korespondenca iz njegove zapuščine. Tragični konec Gervaisovega življenja se je prav tako zgodil v Sloveniji in v prispevku so izpostavljene nekatere podrobnosti tega dogodka. Vse to je okvir za analizo Gervaisovega manj znanega dramskega besedila *Čudež device Ivane*, ki ga je napisal leta 1954. Kot predhodnik slavne postmodernistične *Glorije* Ranka Marinkovića to Gervaisovo besedilo zasluži celo večjo pozornost. Tudi kontekst dramskega zapleta še danes povzroča velika nesoglasja, glede na to, da obravnava intrigantno zgodovinsko osebo Ivanko Jerovšek iz Repnja v Sloveniji, ki je kot Johanca iz Vodice prikazovala lažne stigme najprej na Reki in zatem v Vodicih ter povzročila močne spopade družbeno in politično sprtih strani – konzervativnih ter liberalnih, in to z enako intenziteto v Hrvaškem primorju kot v Sloveniji. V prispevku te dogodke prikazujemo vključno z viri s hrvaške in slovenske strani z namenom, da bi se besedilo in njegove podrobnosti čim bolj razjasnile. Na podlagi raziskav se ponuja sklep, da gre za zapleteno in kontroverzno zgodbo, ki kot literarni artefakt in kot zgodovinski dogodek aktualizira in problematizira temeljne postmodernistične postulate.
